

Załącznik do Uchwały Zarządu Województwa Śląskiego
Nr 719/221/VI/2021

Instytucja Zarządzająca RPO WSL

**Zasady dotyczące wprowadzenia skutecznych i proporcjonalnych
środków zwalczania nadużyć finansowych
oraz zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego
Województwa Śląskiego na lata 2014-2020**

Katowice, marzec 2021

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów i definicji.....	2
Podstawa prawna.....	3
Słownik pojęć.....	4
Rozdział 1 – Zakres i cel zasad.....	7
Rozdział 2 – Zasady ogólne.....	7
Podrozdział 2.1 – Zakres odpowiedzialności.....	8
Rozdział 3 – Środki zwalczania nadużyć.....	9
Podrozdział 3.1 – Zapobieganie.....	10
Sekcja 3.1.1 – Kultura etyczna.....	11
Sekcja 3.1.2 – System zarządzania i kontroli.....	15
Sekcja 3.1.3 – Systemy kontroli wewnętrznej.....	16
Sekcja 3.1.4 – Kontrola systemowa.....	16
Sekcja 3.1.5 – Powszechne informowanie o prowadzeniu kontroli projektów.....	17
Sekcja 3.1.6 – Szkolenia i podnoszenie świadomości w zakresie zwalczania nadużyć finansowych.....	17
Podrozdział 3.2 – Wykrywanie i zgłaszanie.....	18
Sekcja 3.2.1 – Sygnały ostrzegawcze (czerwone flagi).....	19
Sekcja 3.2.2 – Ochrona sygnalistów.....	20
Podrozdział 3.3 – Informowanie, raportowanie i korygowanie.....	22
Rozdział 4 – Zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w ramach RPO WSL.....	24
Rozdział 5 – Samoocena ryzyka nadużyć finansowych.....	25
Podrozdział 5.1 – Metodologia przeprowadzania samooceny.....	25
Podrozdział 5.2 – Zespół ds. samooceny ryzyka nadużyć finansowych.....	26
Rozdział 5.3 – Częstotliwość dokonywania samooceny i tryb pracy Zespołu ds. samooceny ryzyka nadużyć finansowych.....	27

Wykaz skrótów i definicji

CBA	– Centralne Biuro Antykorupcyjne
CST	– Centralny System Teleinformatyczny
EFRR	– Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	– Europejski Fundusz Społeczny
ETO	– Europejski Trybunał Obrachunkowy
FR	– Departament Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego
FS	– Departament Europejskiego Funduszu Społecznego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego
IC	– Instytucja Certyfikująca
IMS	– Irregularity Management System, system informatyczny uruchomiony i administrowany przez Komisję Europejską, za pomocą którego informacje o nieprawidłowościach przekazywane są przez państwa członkowskie do KE oraz zapewniona jest wymiana informacji na poziomie krajowym o podejrzeniach nadużyć finansowych pomiędzy IZ/IP PO.
IP RPO WSL	– Instytucja Pośrednicząca RPO WSL, tj. Śląskie Centrum Przedsiębiorczości, Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach
IP ZIT/RIT RPO WSL	– Instytucja Pośrednicząca RPO WSL – Związki ZIT/RIT
IZ RPO WSL	– Instytucja Zarządzająca RPO WSL, tj. Zarząd Województwa Śląskiego
KE	– Komisja Europejska
OLAF	– Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych;
Porozumienie	– Porozumienie w sprawie powierzenia zadań do realizacji w zakresie RPO WSL 2014-2020 zawarte pomiędzy IZ RPO WSL a IP RPO WSL lub IP ZIT/ RIT RPO WSL
RR	– Departament Rozwoju Regionalnego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego
RPO WSL 2014-2020	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020
UE	Unia Europejska
UM WSL	– Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego
UOKiK	– Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta
Zespół ds. samooceny	– Zespół ds. samooceny ryzyka nadużyć finansowych

Podstawa prawna

- 1) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 320 ze zm.), zwane dalej rozporządzeniem ogólnym;
- 2) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, EURATOM) nr 2018/1046 z dnia 18 lipca 2018r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii, zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1296/2013, (UE) nr 1301/2013, (UE) nr 1303/2013, (UE) nr 1304/2013, (UE) nr 1309/2013, (UE) nr 1316/2013, (UE) nr 223/2014 i (UE) nr 283/2014 oraz decyzję nr 541/2014/UE, a także uchylające rozporządzenie (UE, Euratom) nr 966/2012. (Dz. Urz. UE L 193 z 30.07.2018 r., str. 1 ze zm.), zwane dalej rozporządzeniem finansowym;
- 3) Rozporządzenie Rady (WE) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich (Dz. Urz. UE L 312 z 23.12.1995 str 1), zwane dalej rozporządzeniem nr 2988/95;
- 4) Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 2015/1970 z dnia 8 lipca 2015 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 przepisami szczegółowymi dotyczącymi zgłaszania nieprawidłowości w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (Dz. Urz. UE L 293 z 10.11.2015 r., str 1);
- 5) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014r. w sprawie zamówień publicznych, uchylająca dyrektywę 2004/18/WE (Dz. Urz. UE L 94 z 28.03.2014, str. 65, z późn. zm.);
- 6) Konwencja sporządzona na podstawie artykułu K.3 Traktatu o Unii Europejskiej, o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich . (Dz. Urz. UE C316 z 27.11.1995, str. 49-57).
- 7) Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie 2014-2020 (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 818), zwana dalej ustawą wdrożeniową;
- 8) Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t.j. Dz. U. z 2019r. poz. 869 z późn.zm.), zwana dalej ustawą o finansach publicznych;
- 9) Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 2104 z późn. zm.);
- 10) Wytyczne Komisji Europejskiej dla państw członkowskich i instytucji wdrażających programy- „Ocena ryzyka nadużyć finansowych oraz skuteczne i proporcjonalne środki zwalczania nadużyć

finansowych” z 16 czerwca 2014 r. (EGESIF_14-021-00-16/06/2014), zwane dalej Wytycznymi KE;

- 11) Wytyczne Ministra Inwestycji i Rozwoju w zakresie kontroli realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020;
- 12) Wytyczne Ministra Inwestycji i Rozwoju w zakresie sposobu korygowania i odzyskiwania nieprawidłowych wydatków oraz raportowania nieprawidłowości w ramach programów operacyjnych polityki spójności na lata 2014-2020.

Słownik pojęć

Użyte w zasadach pojęcia oznaczają:

- 1) nieprawidłowość – zgodnie z art. 2 pkt. 36 rozporządzenia ogólnego oznacza każde naruszenie prawa unijnego lub prawa krajowego dotyczącego stosowania prawa unijnego, wynikające z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego zaangażowanego we wdrażanie EFSI, które ma lub może mieć szkodliwy wpływ na budżet Unii poprzez obciążenie budżetu Unii nieuzasadnionym wydatkiem;
- 2) nadużycie finansowe - zgodnie z art. 1 Konwencji sporządzonej na mocy art. K.3 Traktatu o Unii Europejskiej w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich jest to jakiegokolwiek umyślne działanie lub zaniechanie naruszające interesy finansowe Wspólnot Europejskich:
 - a) w odniesieniu do wydatków, jakimkolwiek umyślnym działaniu lub zaniechaniu dotyczącym:
 - wykorzystaniu lub przedstawieniu fałszywych, nieścisłych lub niekompletnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu sprzeniewierzenie lub bezprawne zatrzymanie środków z budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez Wspólnoty Europejskie lub w ich imieniu,
 - nieujawnieniu informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu,
 - niewłaściwym wykorzystaniu takich środków do celów innych niż te, na które zostały pierwotnie przyznane;
 - b) w odniesieniu do przychodów, jakimkolwiek umyślnym działaniu lub zaniechaniu dotyczącym:
 - wykorzystania lub przedstawienia fałszywych, nieścisłych lub niekompletnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu bezprawne zmniejszenie środków budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez lub w imieniu Wspólnot Europejskich,

- nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu,
- niewłaściwego wykorzystania korzyści uzyskanej zgodnie z prawem, w tym samym celu;

Nadużyciem jest wszelkie działanie lub zaniechanie, łącznie z podaniem błędnych informacji, które w sposób świadomy lub lekkomyślny wprowadza w błąd lub usiłuje wprowadzić w błąd stronę w celu osiągnięcia korzyści finansowej lub innej albo uniknięcia zobowiązania. Do najczęściej identyfikowanych nadużyć finansowych należą, m.in.: korupcja, konflikt interesów, nadużycia finansowe występujące podczas zamówień publicznych oraz fałszerstwa.

3) korupcja – zgodnie z art. 1 ust. 3a ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, oznacza czyn:

- a) polegający na obiecywaniu, proponowaniu lub wręczaniu przez jakąkolwiek osobę, bezpośrednio lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści osobie pełniącej funkcję publiczną dla niej samej lub dla jakiejkolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji;
- b) polegający na żądaniu lub przyjmowaniu przez osobę pełniącą funkcję publiczną bezpośrednio, lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub dla jakiejkolwiek innej osoby, lub przyjmowaniu propozycji lub obietnicy takich korzyści, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji;
- c) popełniany w toku działalności gospodarczej, obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na obiecywaniu, proponowaniu lub wręczaniu, bezpośrednio lub pośrednio, osobie kierującej jednostką niezaliczaną do sektora finansów publicznych lub pracującej w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub na rzecz jakiejkolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odwzajemnienie;
- d) popełniany w toku działalności gospodarczej obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na żądaniu lub przyjmowaniu bezpośrednio lub pośrednio przez osobę kierującą jednostką niezaliczaną do sektora finansów publicznych lub pracującą w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych korzyści lub przyjmowaniu propozycji lub obietnicy takich korzyści dla niej samej lub dla jakiejkolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odwzajemnienie.

Na potrzeby niniejszego dokumentu przyjmuje się, że korupcja stanowi szczególny rodzaj nadużycia finansowego.

4) beneficjent – zgodnie z art. 2 pkt. 10 i art. 63 rozporządzenia ogólnego oraz z art. 2 pkt. 1 ustawy wdrożeniowej, oznacza podmiot publiczny lub prywatny, z którym została podpisana umowa o dofinansowanie, w rozumieniu art. 2 pkt. 26 ustawy wdrożeniowej;

- 5) wnioskodawca – zgodnie z art. 2 pkt. 28 ustawy wdrożeniowej oznacza podmiot, który złożył wniosek o dofinansowanie projektu;
- 6) nieprawidłowość systemowa – zgodnie z art. 2 pkt. 38 rozporządzenia ogólnego, oznacza każdą nieprawidłowość, która może mieć charakter powtarzalny, o wysokim prawdopodobieństwie wystąpienia w podobnych rodzajach operacji, będącą konsekwencją istnienia poważnych defektów w skutecznym funkcjonowaniu systemu zarządzania i kontroli, w tym polegającą na niewprowadzeniu odpowiednich procedur zgodnie z niniejszym rozporządzeniem oraz z przepisami dotyczącymi poszczególnych funduszy;
- 7) potencjalne podejrzenie popełnienia nadużycia finansowego - są to wszystkie przypadki nieprawidłowości w ramach RPO WSL 2014-2010 (tj. naruszenia przepisów prawa, które spowodowały lub mogły spowodować szkodę w budżecie UE), dla których uprawdopodobniono celowość w działaniu podmiotu i które zostały zgłoszone do organów ścigania.
- 8) podejrzenie popełnienia nadużycia finansowego – oznacza, zgodnie z zapisami art. 2 lit a Rozporządzenia Delegowanego Komisji (UE) 2015/1970 z dnia 8 lipca 2015 r., nieprawidłowość, która prowadzi do wszczęcia postępowania administracyjnego lub sądowego na poziomie krajowym w celu stwierdzenia zamierzonego działania, w szczególności nadużycia finansowego, o którym mowa w art. 1 (1) (a) Konwencji sporządzonej na podstawie artykułu K.3 Traktatu o Unii Europejskiej, o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich . Przypadek naruszenia przepisów, spełniający kryteria określone w powyższej definicji, należy kwalifikować jako podejrzenie nadużycia finansowego w momencie uzyskania przez właściwą instytucję inicjującą informacji o sporządzeniu przez prokuratora aktu oskarżenia.
- 9) konflikt interesów – m.in. zgodnie z art. 57 ust. 2 rozporządzenia finansowego istnieje wówczas, gdy bezstronne i obiektywne pełnienie funkcji podmiotu działającego w sferze finansów lub innych osób uczestniczących w wykonaniu, zarządzaniu, audycie lub kontroli budżetu UE lub budżetu środków publicznych – jest zagrożone z uwagi na względy rodzinne, emocjonalne, sympatie polityczne lub przynależność państwową, interes gospodarczy lub jakiegokolwiek inne interesy wspólne z beneficjentem lub inne interesy pozostające w sprzeczności z pełnioną funkcją i stanowiskiem pracy przez określoną osobę.

Ponadto, zgodnie z art. 24 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r., pojęcie konfliktu interesów obejmuje co najmniej każdą sytuację, w której członek personelu instytucji zamawiającej lub dostawcy usług w zakresie obsługi zamówień działającego w imieniu instytucji zamawiającej biorący udział w prowadzeniu postępowania o udzielenie zamówienia lub mogący wpłynąć na wynik tego postępowania mają, bezpośrednio lub pośrednio, interes finansowy, ekonomiczny lub inny interes osobisty, który postrzegać można

jako zagrażający ich bezstronności i niezależności w związku z postępowaniem o udzielenie zamówienia.

Rozdział 1 – Zakres i cel zasad

Zgodnie z art. 125 ust. 4 lit. c rozporządzenia ogólnego Instytucja Zarządzająca programem operacyjnym wprowadza skuteczne i proporcjonalne środki zwalczania nadużyć finansowych, uwzględniając stwierdzone rodzaje ryzyka. Ponadto, art. 72 lit. h rozporządzenia ogólnego stanowi, że zadaniem systemów zarządzania i kontroli jest zapobieganie nieprawidłowościom, w tym nadużyciom finansowym, oraz ich wykrywanie i korygowanie oraz odzyskiwanie kwot nienależnie wypłaconych wraz z odsetkami z tytułu zwrotu tych kwot po terminie. Niniejszy dokument wskazuje podstawowe założenia realizacji obowiązków nałożonych ww. przepisami.

Głównym celem niniejszych zasad jest zapewnienie odpowiedniego poziomu zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych oraz wprowadzenie jednolitych reguł stosowanych przez IZ RPO WSL oraz IP RPO WSL/ IP ZIT/ RIT RPO WSL w tym zakresie. Zasady są skierowane do instytucji uczestniczących w realizacji RPO WSL 2014-2020, które są odpowiedzialne za odpowiednie zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w zakresie opisanym w niniejszych zasadach.

Bez uszczerbku dla niniejszych zasad IZ RPO WSL/ IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL mogą dodatkowo wydać szczegółowe instrukcje wykonawcze w obszarze nadużyć finansowych. Dokumenty te podlegają zatwierdzeniu, zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami zatwierdzania instrukcji wykonawczych. Ponadto, IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL mogą wydać inne dokumenty (np. w formie zarządzeń wewnętrznych) w zakresie zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych oraz sposobu postępowania z nadużyciami.

Dokumenty związane z polityką zwalczania nadużyć finansowych są upubliczniane w celu zakomunikowania stanowiska Instytucji Zarządzającej RPO WSL w zakresie zwalczania nadużyć finansowych.

Zasady zawierają postanowienia dotyczące:

- minimalnych założeń przyjętych przez IZ RPO WSL i IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL w zakresie zwalczania nadużyć finansowych;
- założeń związanych z zarządzaniem ryzykiem nadużyć finansowych w ramach RPO WSL 2014-2020;
- samooceny ryzyka nadużyć finansowych (Zespół ds. samooceny, narzędzie do dokonywania samooceny);

Zasady obowiązują w okresie realizacji RPO WSL na lata 2014-2020.

Rozdział 2 – Zasady ogólne

W związku z realizacją obowiązków wynikających z art. 125 ust. 4 lit c rozporządzenia ogólnego, IZ RPO WSL we współpracy z IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL zapewnia funkcjonowanie racjonalnego systemu zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych oraz wprowadza proporcjonalne i skuteczne środki ich zwalczania, podejmując wszelkie niezbędne środki w celu ochrony interesów finansowych UE.

Instytucje uczestniczące w realizacji RPO WSL 2014-2020, kierują się w swoich działaniach polityką absolutnego braku tolerancji dla nadużyć finansowych, zarówno w odniesieniu do swoich struktur organizacyjnych, jak i zachowań wnioskodawców i beneficjentów.

Zgodnie z zapisami Wytycznych KE, instytucje uczestniczące w realizacji RPO WSL 2014-2020 w procesie zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych stosują następujące zasady ogólne:

- dokonują odpowiedniej oceny ryzyka nadużyć finansowych stosując przy tym narzędzie do przeprowadzania samooceny ryzyka nadużyć finansowych opisane w Wytycznych KE;
- uwzględniają przy dokonywaniu oceny postrzeganego stopnia narażenia na korupcję i nadużycia finansowe opracowany przez Transparency International wskaźnik postrzegania korupcji oraz przygotowane przez Komisję Europejską sprawozdanie o zwalczaniu korupcji;
- wprowadzają rzetelne systemy kontroli mające na celu zmniejszenie prawdopodobieństwa zmaterializowania się ryzyka nadużyć finansowych;
- wprowadzają w razie konieczności dodatkowe procedury wykrywania nadużyć finansowych i podejmowania stosownych działań w przypadku ich podejrzenia.

IZ RPO WSL zapewnia skuteczną współpracę i koordynację działań pomiędzy IZ RPO WSL, IP RPO WSL, IP ZIT/RIT RPO WSL, organami dochodzeniowo-śledczymi oraz instytucjami zaangażowanymi w zwalczanie nadużyć finansowych.

Podrozdział 2.1 – Zakres odpowiedzialności

Odpowiedzialność za koordynację zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych RPO WSL 2014-2020 zostaje powierzona właściwemu referatowi RR, do którego zadań należy:

- 1) przeprowadzanie w ramach prac zespołu ds. samooceny regularnej analizy ryzyka nadużyć finansowych;
- 2) wypracowanie skutecznej polityki zwalczania nadużyć finansowych i planów reagowania w tego typu sytuacjach przy pomocy zespołu ds. samooceny;
- 3) zapewnienie, aby pracownicy IZ RPO WSL i IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL byli świadomi problemu nadużyć finansowych, poprzez bieżące przekazywanie informacji na temat przyjętej polityki zwalczania nadużyć finansowych;
- 4) zapewnienie odpowiedniego systemu kontroli, w tym kontroli systemowej oraz kontroli wewnętrznej funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli w IZ RPO WSL;

- 5) określenie, poprzez zapisy niniejszego dokumentu, zasad zapobiegania i wykrywania nadużyć finansowych;
- 6) zapewnienie, że w przypadku wykrycia możliwego nadużycia właściwa komórka organizacyjna IZ RPO WSL oraz IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL w zakresie swoich zadań niezwłocznie przekazała sprawę właściwym organom dochodzeniowym - uzyskiwane w wyniku prowadzonych kontroli systemowych i wewnętrznych systemu realizacji RPO WSL oraz monitorowania informacji nt. nadużyć finansowych;
- 7) określenie, poprzez zapisy niniejszych zasad, ram korygowania i usuwania skutków nadużyć finansowych, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa;
- 8) opracowanie zasad i innych dokumentów w zakresie nadużyć finansowych.

Do zadań FS, FR oraz IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL należy bieżące zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych i realizacja planów działania zgodnie z wcześniej przeprowadzoną oceną ryzyka nadużyć oraz w zakresie zadań powierzonych Porozumieniem, a w szczególności:

- 1) uczestnictwo w pracach zespołu ds. samooceny, zaangażowanie w przeprowadzanie oceny ryzyka nadużyć;
- 2) zapewnienie odpowiedniego systemu kontroli, w tym kontroli wewnętrznej;
- 3) zapobieganie i wykrywanie podejrzeń nadużyć finansowych w obszarze realizowanych zadań;
- 4) stosowanie środków korygujących, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i informowanie o tym RR;
- 5) niezwłoczne przekazywanie spraw dotyczących możliwych nadużyć finansowych właściwym organom dochodzeniowym i informowanie o tym RR (m.in. o etapach prowadzonych postępowań np. wszczęciu, akcie oskarżenia, umorzeniu, zakończeniu).

Rozdział 3 – Środki zwalczania nadużyć

Zgodnie z art. 72 rozporządzenia ogólnego system zarządzania i kontroli RPO WSL 2014-2020 zapewnia zapobieganie, wykrywanie i korygowanie przypadków nadużyć finansowych oraz odzyskiwanie kwot nienależnie wypłaconych w związku z popełnieniem nadużyć finansowych. Niniejszy rozdział zawiera podstawowe zasady i metody działania służące zwalczaniu nadużyć finansowych, które są stosowane przez instytucje uczestniczące w realizacji RPO WSL 2014-2020.

W RPO WSL 2014-2020 funkcjonuje uporządkowany system w zakresie skutecznego przeciwdziałania problemowi nadużyć finansowych. System ten składa się z trzech podstawowych procesów wzajemnie zależnych od siebie i przenikających się:

- 1) zapobieganie (IZ RPO WSL określa sposoby zapobiegania i przeciwdziałania potencjalnym zjawiskom korupcyjnym, nadużyciom finansowym i wszelkim tego typu nieprawidłowościom);

- 2) wykrywanie i zgłaszanie (IZ RPO WSL określa sposoby wykrywania i zgłaszania zdarzeń korupcyjnych, wszelkich incydentów związanych z nadużyciami i nieprawidłowościami, z uwzględnieniem zapisów wytycznych krajowych);
- 3) informowanie, raportowanie i korygowanie (IZ RPO WSL określa zasady przekazywania informacji na temat możliwych/stwierdzonych nadużyć finansowych i nieprawidłowości właściwym organom oraz zasady współpracy z organami ścigania i instytucjami zaangażowanymi w zwalczanie nadużyć finansowych).

Podrozdział 3.1 – Zapobieganie

Zgodnie z Wytycznymi KE, trudności w udowodnieniu nadużyć finansowych oraz w naprawie nadszarpniętego wizerunku i odbudowanie dobrej reputacji instytucji zaangażowanych w realizację RPO WSL 2014-2020, które towarzyszą zdarzeniom korupcyjnym i innym nadużyciom finansowym, determinują konieczność wypracowania skutecznych środków zapobiegania tego typu incydentom. W związku z powyższym, IZ RPO WSL, mając na uwadze potencjalne koszty popełnienia nadużyć finansowych, ustanawia system zapobiegania popełnieniu nadużyć finansowych oparty na następujących środkach prewencyjnych:

- 1) zdefiniowanie zasad kultury etycznej, do których przestrzegania są zobowiązani wszyscy pracownicy instytucji realizujących zadania w zakresie zarządzania i wdrażania RPO WSL 2014-2020;
- 2) ustanowienie systemu zarządzania i kontroli, opartego na przejrzystym podziale obowiązków pomiędzy IZ RPO WSL a IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL, jak również wewnątrz instytucji zaangażowanych w realizację RPO WSL 2014-2020;
- 3) wdrożenie rzetelnych systemów kontroli wewnętrznej, zapewniających zminimalizowanie ryzyka popełnienia nadużyć finansowych, w oparciu o uprzednio dokonaną ocenę ryzyka przez Zespół ds. samooceny;
- 4) weryfikacja prawidłowości funkcjonowania systemów zarządzania i kontroli, w tym w zakresie nadużyć finansowych, funkcjonujących w instytucjach uczestniczących w realizacji RPO WSL 2014-2020, dokonywana przez IZ RPO WSL w ramach przeprowadzanych kontroli systemowych oraz kontroli wewnętrznych funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli;
- 5) powszechne informowanie o prowadzeniu kontroli projektów – decyzja o zakresie, sposobie i częstotliwości publikacji informacji o kontrolach oraz o instytucjach odpowiedzialnych za te publikacje, podejmowana będzie przez Zespół ds. samooceny;

- 6) prowadzenie kompleksowych szkoleń i działań podnoszących poziom świadomości na temat nadużyć finansowych – rekomendacje dotyczące zakresu szkoleń oraz innych działań informacyjnych będą opracowywane podczas spotkań zespołu ds. samooceny. Zgodnie z wytycznymi KE szkolenia i podnoszenie świadomości mogą stanowić element ogólnej strategii organizacji w dziedzinie zarządzania ryzykiem. Szkolenia, w tym praktyczne i teoretyczne, mogą obejmować wszystkich pracowników, nie tylko podnosząc ich świadomość w kwestii realizowanej przez IZ RPO WSL polityki zapobiegania nadużyciom finansowym, ale również pomagają im w rozpoznawaniu oznak popełnienia nadużyć finansowych i reagowaniu na tego typu działania. Szkolenia mogą obejmować wszystkie aspekty polityki zwalczania nadużyć finansowych, poszczególne zadania i obowiązki oraz mechanizmy zgłaszania nadużyć. Szkolenia, w tym praktyczne i teoretyczne, powinny obejmować wszystkich pracowników instytucji realizujących RPO WSL 2014-2020. Szkoleniami mogą również zostać objęte osoby uczestniczące w ocenie merytorycznej wniosków o dofinansowanie (eksperti zewnętrzeni).

Sekcja 3.1.1 – Kultura etyczna

Wyznaczanie standardów zachowań etycznych jest kluczem zarówno do zapobiegania potencjalnym oszustwom, jak i zwiększania zaangażowania pracowników w zwalczanie nadużyć finansowych w IZ RPO WSL/ IP RPO WSL/ IP ZIT/ RIT RPO WSL.

IZ RPO WSL oczekuje stosowania najwyższych standardów etycznych przez pracowników instytucji zaangażowanych we wdrażanie RPO WSL 2014-2020. W tym celu przyjmuje się następujące zasady postępowania:

- 1) zasada praworządności – oznacza wykonywanie obowiązków z zachowaniem najwyższej staranności, przestrzegając przepisów obowiązującego prawa;
- 2) zasada rzetelności – oznacza sumienne wykonywanie obowiązków z wykorzystaniem posiadanej wiedzy i umiejętności, opierając swoje działania na prawidłowo dokonanych ustaleniach oraz wykorzystując uzyskane informacje wyłącznie do celów służbowych i zgodnie z ich przeznaczeniem. Ponadto, zasada rzetelności oznacza podejmowanie racjonalnych decyzji, uznanie popełnionych błędów i naprawy ich konsekwencji oraz kierowanie się przepisami prawa i przyjętymi procedurami;
- 3) zasada bezstronności – oznacza traktowanie wszystkich wnioskodawców/ beneficjentów/ interesantów w sposób niedyskryminujący, pozbawiony uprzedzeń ze względu na kolor skóry, płeć, stan cywilny, pochodzenie etniczne, język, religię, orientację seksualną, niepełnosprawność, reputację lub pozycję społeczną. Ponadto, oznacza lojalne i rzetelne wykonywanie zadań, zgodnie z przyjętymi procedurami i zasadami IZ RPO WSL, bez względu na własne przekonania i poglądy polityczne oraz nieprzyjmowanie, w związku ze swoją pracą, żadnych korzyści materialnych ani osobistych, nienadużywanie władzy, a także nieuleganie wpływom i naciskom;

- 4) zasada unikania konfliktu interesów – oznacza nieprzyjmowanie żadnych zobowiązań wynikających z pokrewieństwa, znajomości lub przynależności oraz niepodejmowanie żadnych prac ani zajęć, które pozostawałyby w sprzeczności z obowiązkami służbowymi. W przypadku zaistnienia konfliktu interesu w sprawach prywatnych i służbowych, pracownik zobowiązany jest do wyłączenia się z działań mogących wywołać podejrzenia o stronnictwo lub interesowność;
- 5) zasada profesjonalizmu – oznacza dbałość o systematyczne podnoszenie kwalifikacji zawodowych, pełną znajomość aktów prawnych, umiejętność merytorycznego i prawnego uzasadnienia podjętych decyzji i sposobu postępowania, a także profesjonalną współpracę wewnątrz i na zewnątrz instytucji;
- 6) zasada jawności – oznacza wykonywanie zadań w oparciu o przyjęte procedury, informując o sposobie postępowania zainteresowane strony, z zastrzeżeniem ochrony informacji prawnie chronionej;
- 7) zasada odpowiedzialności – oznacza nieuchylanie się od podejmowania trudnych rozstrzygnięć oraz od odpowiedzialności za swoje postępowanie, dzielenie się własnym doświadczeniem i wiedzą, dążenie do wzmacniania wiarygodności instytucji zaangażowanych we wdrażanie RPO WSL 2014-2020.

Określone powyżej zasady są zobowiązani stosować wszyscy pracownicy IZ RPO WSL/ IP RPO WSL/ IP ZIT/ RIT RPO WSL.

Zwalczanie korupcji

IZ RPO WSL zwraca szczególną uwagę na problem zapobiegania i zwalczania zjawisk korupcyjnych w instytucjach zaangażowanych w realizację RPO WSL 2014-2020. Ze względu na charakter zadań wykonywanych przez IZ RPO WSL/ IP RPO WSL/ IP ZIT/ RIT RPO WSL pracownicy zatrudnieni w tych instytucjach są narażeni na zjawiska korupcyjne (korupcja urzędnicza, przekupstwo, płatna protekcja, handel wpływami, itp.). Mając na uwadze, że pracownicy instytucji zaangażowanych we wdrażanie RPO WSL 2014-2020 są funkcjonariuszami publicznymi, zobowiązani są do przestrzegania najwyższych standardów zachowań w celu uniknięcia wszelkich podejrzeń odnośnie prawidłowości realizowanych przez siebie zadań. W szczególności pracownicy nie mogą przyjmować jakichkolwiek korzyści w związku z wykonywanymi przez siebie zadaniami.

W sytuacji, gdy ekspert oceniający wniosek o dofinansowanie lub pracownik instytucji zaangażowanej we wdrażanie RPO WSL 2014-2020, spotka się z próbą korupcji, zobowiązany jest do:

1. zdecydowanej odmowy przyjęcia propozycji korupcyjnej;
2. niezwłocznego zgłoszenia informacji o zaistniałej sytuacji bezpośredniemu przełożonemu lub innej osobie z kierownictwa oraz zawiadomienie właściwych organów ścigania;
3. opisanie zdarzenia w notatce służbowej;
4. współpracy z organami ścigania w celu wyjaśnienia okoliczności zdarzenia.

Dodatkowo, eksperci oceniający wniosek o dofinansowanie są zobowiązani do:

- zgłaszania podejrzeń nadużyć finansowych w związku z prowadzoną oceną projektu;
- składania wyjaśnień w zakresie prowadzenia oceny na wezwanie IZ/ IP/ IP ZIT/ RIT RPO WSL do końca okresu programowania (na każdym etapie realizacji i trwałości projektu). Zobowiązanie eksperta do podjęcia tej czynności jest konieczne, aby stwierdzić zasadność i celowość wystąpienia stwierdzonych uchybień, błędów i nieprawidłowości celem zakwalifikowania ich jako faktyczne lub potencjalne nadużycie finansowe.

Szczegółowe zasady postępowania dotyczące zjawisk korupcyjnych obowiązujące w IZ RPO WSL zostały opisane w „Instrukcji zapobiegania i przeciwdziałania potencjalnym zjawiskom korupcji w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego oraz sposobu postępowania w sytuacjach mających znamiona korupcji”, stanowiącej załącznik do Zarządzenia Nr 81/2011 Marszałka Województwa Śląskiego z dnia 21.06.2011 roku.

IZ RPO WSL rekomenduje IP RPO WSL/ IP ZIT/ RIT RPO WSL opracowanie dokumentów/ standardów działania w zakresie zapobiegania i przeciwdziałania potencjalnym zjawiskom korupcji.

Mając na uwadze konieczność zapewnienia bezstronności i obiektywizmu w realizacji RPO WSL 2014-2020, Instytucja Zarządzająca RPO WSL ustala ogólny zakaz przyjmowania prezentów i tzw. dowodów wdzięczności przez pracowników instytucji zaangażowanych we wdrażanie RPO WSL 2014-2020.

Pracownicy instytucji zaangażowanych we wdrażanie RPO WSL 2014-2020 zobowiązani są do przestrzegania następujących zasad:

1. Pracownicy instytucji zaangażowanych w realizację RPO WSL 2014-2020 nie mogą przyjmować lub żądać jakichkolwiek korzyści w zamian za wykonanie czynności służbowych. W szczególności bezwzględnie zabronione jest przyjmowanie oraz wręczanie środków pieniężnych lub ich ekwiwalentów (takich jak bony itp.).
2. Nie jest dozwolone pracownikom instytucji zaangażowanych w realizację RPO WSL 2014-2020 przyjmowanie prezentów, które mogłyby wpłynąć w sposób rzeczywisty lub domniemany na rzetelność wykonywania powierzonych im zadań, w szczególności poprzez powstanie nieformalnego zobowiązania wobec danego beneficjenta/wnioskodawcy lub powstanie konfliktu interesu.
3. Dopuszcza się przyjmowanie drobnych upominków o niskiej wartości (np. artykuły reklamowe jak długopisy, kalendarzyki, bloczki papierowe, itp.), w szczególności rozdawanych podczas szkoleń, w czasie spotkań służbowych, konferencji oraz w przypadku szczególnych okazji, np. święta, urodziny, imieniny.
4. Pracownicy mogą przyjmować prezenty w formie standardowych materiałów promocyjnych powszechnie dostępnych, których celem nie jest wywarcie wpływu na sposób wykonania czynności służbowych.

5. O próbie wręczenia prezentu, w szczególności przez beneficjenta/ wnioskodawcę, w sytuacji innej niż szkolenie, konferencja, itp. pracownik jest zobowiązany poinformować bezpośredniego przełożonego.

Stanowiska wrażliwe

IZ RPO WSL opracowała dokument pn. Zasady identyfikacji, monitorowania i kontroli stanowisk wrażliwych, który obliguje zarówno komórki organizacyjne IZ RPO WSL, jak i IP RPO WSL/ IP ZIT/ RIT RPO WSL do opracowania wykazu stanowisk wrażliwych. Za stanowiska wrażliwe przyjmuje się te stanowiska, na których pracownicy mogą być w szczególny sposób narażeni na ryzyko korupcji oraz związane z zadaniami, których niewłaściwe wykonanie może mieć wpływ na integralność i funkcjonowanie instytucji. Wszystkie instytucje są zobowiązane do identyfikacji stanowisk wrażliwych oraz wprowadzenia odpowiednich narzędzi ich monitorowania i kontroli.

Zasady identyfikacji, monitorowania i kontroli stanowisk wrażliwych stanowią załącznik do Instrukcji wykonawczych IZ RPO WSL oraz do zasad realizacji zadań powierzonych IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL.

Zapobieganie konfliktom interesów

Z uwagi na fakt, iż zarówno potencjalny, jak i rzeczywisty konflikt interesów wpływa na ocenę zachowania obiektywizmu wykonywanych zadań, a tym samym obniża wiarygodność instytucji, pracownicy wszystkich instytucji zaangażowanych w realizację RPO WSL 2014-2020 są zobowiązani do zgłaszania wszelkich sytuacji, które mogą być potraktowane jako konflikt interesów. W przypadku zaistnienia konfliktu interesów, pracownik zobowiązany jest do poinformowania przełożonego o zaistniałej sytuacji oraz do niezwłocznego wyłączenia się z działań mogących wywołać podejrzenia o stronniczość lub interesowność.

Celem regulacji w zakresie konfliktu interesów jest zapobieganie wszelkim konsekwencjom tego zjawiska, które mogą przyjmować m.in. jedną z następujących form:

- przyznanie sobie lub innym nieuzasadnionych bezpośrednich lub pośrednich korzyści,
- odmowa przyznania beneficjentowi praw lub korzyści, do których jest uprawniony,
- wykonanie czynności niewłaściwej lub stanowiącej nadużycie lub zaniechanie wykonania czynności, które są nakazane,
- inne działania mogące spowodować konflikt interesów i zagrazić bezstronności i obiektywnemu wykonywaniu przez daną osobę jej obowiązków, np. udział w komisji oceniającej projekty lub udział w komisji oceniającej w procedurze udzielania zamówień publicznych, w przypadku, gdy osoba taka może bezpośrednio lub pośrednio czerpać korzyści finansowe w wyniku tych procedur.

Konflikt interesów, obok pracowników instytucji zaangażowanych we wdrażanie RPO WSL 2014-2020 może dotyczyć również ekspertów zewnętrznych oceniających projekty, beneficjentów oraz wszelkie inne instytucje/ osoby trzecie zaangażowane we wdrażanie programu. Mając powyższe na uwadze IZ RPO WSL/ IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL prowadzą działania informacyjne (spotkania, szkolenia, publikacje na stronie internetowej) dotyczące zagadnienia konfliktu interesów.

Ponadto, zgodnie z zapisami art. 24 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia odpowiednich środków, by skutecznie zapobiegać konfliktom interesów, a także rozpoznawać i likwidować je, gdy powstają w związku z prowadzeniem postępowań o udzielenie zamówień, by nie dopuścić do ewentualnego zakłócenia konkurencji i zapewnić równe traktowanie wszystkich wykonawców. W tym celu prowadzone są stosowne weryfikacje procesu realizacji zamówień w projektach finansowanych ze środków RPO WSL 2014-2020.

Sekcja 3.1.2 – System zarządzania i kontroli

IZ RPO WSL ustanawia przejrzysty system zarządzania i kontroli RPO WSL 2014-2020, na który składa się zarówno system instytucjonalny, jak i system procedur i dokumentów programowych, określający sposób działania instytucji zaangażowanych w realizację RPO WSL 2014-2020. System zarządzania i kontroli RPO WSL 2014-2020, opiera się na procedurach zapewniających właściwą ścieżkę audytu, pozwalającą odtworzyć proces decyzyjny. Ponadto, zapewnia wdrożenie sprawnie i skutecznie działającego skomputeryzowanego systemu przekazywania wiarygodnych i aktualnych informacji (LSI 2014).

Zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy wdrożeniowej podstawę systemu realizacji programu operacyjnego mogą stanowić w szczególności przepisy prawa powszechnie obowiązującego, wytyczne, szczegółowy opis osi priorytetowych programu operacyjnego, opis systemu zarządzania i kontroli oraz instrukcje wykonawcze zawierające procedury działania właściwych instytucji. Dodatkowo, na system realizacji składają się dokumenty wewnętrzne instytucji uczestniczących w realizacji RPO WSL 2014-2020, np. regulaminy, zarządzenia, itd.

IZ/ IP/ IP ZIT/RIT RPO WSL opracowują instrukcje wykonawcze oraz inne dokumenty dotyczące sposobu postępowania w obszarze nadużyć finansowych.

System zarządzania i kontroli zapewnia jasny podział kompetencji i odpowiedzialności pomiędzy IZ RPO WSL a IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL, jak również w strukturach organizacyjnych IZ/IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL oraz dokładne określenie zakresu zadań i obowiązków pracowników, który ma na celu wyeliminowanie dowolności w określeniu sposobu pracy i procedowania. Zadania instytucji zarządzającej określa rozporządzenie ogólne oraz ustawa wdrożeniowa. Jasny podział zadań między IZ RPO WSL a IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL wynika z zapisów Porozumień, w których poszczególnym instytucjom pośredniczącym zostały powierzone zadania z zakresu realizacji RPO WSL 2014-2020.

Każda instytucja zaangażowana w realizację RPO WSL 2014-2020 jest zobowiązana do zapewnienia prawidłowej rozdzielności funkcji na poziomie regulaminu i struktury organizacyjnej. Szczególną uwagę zwraca się na zapewnienie prawidłowej rozdzielności funkcji odnośnie procesów związanych z oceną projektów, kontrolą projektów (zarówno w zakresie weryfikacji administracyjnych, jak i kontroli na miejscu) oraz certyfikacją wydatków (rozdzielność dotyczy zadań realizowanych przez IZ RPO WSL z art. 125 oraz 126 rozporządzenia ogólnego). Ponadto, w przypadku, gdy IZ RPO WSL/ IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL jest beneficjentem projektu, konieczne jest zapewnienie rozdzielności zadań i odpowiedzialności w zakresie pełnionych funkcji IZ RPO WSL/ IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL i funkcji beneficjenta.

Zapewnienie prawidłowej rozdzielności funkcji jest przedmiotem kontroli systemowej IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL oraz kontroli wewnętrznej systemu zarządzania i kontroli w IZ RPO WSL prowadzonej przez właściwy referat RR.

Sekcja 3.1.3 – Systemy kontroli wewnętrznej

Zgodnie z Wytycznymi KE, najbardziej efektywnym mechanizmem zapobiegania popełnieniu nadużyć finansowych jest dobrze zaprojektowany i wdrożony system kontroli wewnętrznej. System kontroli wewnętrznej obejmuje:

- bieżącą kontrolę wewnątrz instytucji (np. weryfikacja realizacji zadań przez przełożonych, procedury, mechanizmy kontrolne, weryfikacja dokumentacji w oparciu o zasadę „dwóch par oczu”, kontrola i audyt wewnętrzny); kontrole projektów (zarówno w odniesieniu do weryfikacji administracyjnych, jak i kontroli na miejscu);
- kontrole krzyżowe, prowadzone zgodnie z Wytycznymi zatwierdzanymi przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego w zakresie kontroli;
- bieżącą analizę danych dostępnych w systemach informatycznych.

Podstawą prawidłowego zaprojektowania systemu kontroli wewnętrznej jest analiza ryzyka, która determinuje konieczność podjęcia określonych działań kontrolnych, a także decyduje o ich zakresie, intensywności oraz częstotliwości.

Za prowadzenie analizy ryzyka nadużyć finansowych odpowiedzialny jest Zespół ds. samooceny, o którym mowa w rozdziale 5.

Sekcja 3.1.4 – Kontrola systemowa

IZ RPO WSL na podstawie art. 10 ustawy wdrożeniowej powierzyła IP RPO WSL/ IP ZIT/ RIT RPO WSL realizację zadań określonych w zawartych porozumieniach. Mając na uwadze, iż IZ RPO WSL ponosi całkowitą odpowiedzialność za realizację programu, prowadzone są kontrole systemowe, będące narzędziem weryfikacji prawidłowości wykonania powierzonych zadań. IZ RPO WSL poprzez kontrole systemowe upewnia się, czy IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL

wprowadziły skuteczne środki zwalczania nadużyć finansowych w zakresie swoich kompetencji i zgodnie z niniejszymi zasadami. Jeśli kontrola systemowa wykaże, iż przyjęte przez IP/ IP ZIT/ RIT RPO WSL środki zwalczania nadużyć finansowych są nieadekwatne, IZ RPO WSL zaleca podjęcie stosownych środków naprawczych.

Wyniki kontroli systemowych są brane pod uwagę przez Zespół ds. samooceny, podczas dokonywania analizy ryzyka popełnienia nadużyć finansowych.

Sekcja 3.1.5 – Powszechne informowanie o prowadzeniu kontroli projektów

Powszechne informowanie o prowadzeniu kontroli projektów przez instytucje zaangażowane we wdrażanie RPO WSL 2014-2020 może zapobiegać popełnieniu nadużyć finansowych. Kontrole projektów stanowią mechanizm kontrolny zmniejszający ryzyko popełnienia nadużyć finansowych oraz zwiększający prawdopodobieństwo ich wykrycia. IZ RPO WSL zakłada, iż powszechne informowanie o wdrożonych mechanizmach kontrolnych oraz o ich zakresie zniechęca beneficjentów do działań o charakterze nadużyć finansowych oraz ma wpływ na budowę zaufania obywateli do organów władzy publicznej, jak również zapewnia transparentność jej działań. Mając powyższe na uwadze, informacje dotyczące co najmniej zakresu prowadzonych kontroli projektów, jak również najczęściej popełnianych błędów w realizacji projektów, skutkujących wystąpieniem nieprawidłowości będą przekazywane wnioskodawcom/ beneficjentom poprzez stronę internetową RPO WSL 2014-2020, jak również podczas szkoleń i spotkań informacyjnych.

Decyzja o zakresie, sposobie i częstotliwości publikacji informacji o kontrolach oraz o instytucjach odpowiedzialnych za te publikacje, podejmowana będzie przez Zespół ds. samooceny lub IZ RPO WSL.

Sekcja 3.1.6 – Szkolenia i podnoszenie świadomości w zakresie zwalczania nadużyć finansowych

Kompleksowe działania szkoleniowe i mające na celu podnoszenie świadomości na temat nadużyć finansowych, odgrywają kluczową rolę w zapobieganiu popełnieniu nadużyć finansowych. IZ RPO WSL w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu realizacji obowiązków szkoleniowo-informacyjnych podejmuje następujące zadania:

- 1) na podstawie ustaleń zespołu ds. samooceny, przeprowadza działania/ opracowuje rekomendacje dla IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL w zakresie szkoleń oraz działań informacyjnych dotyczących nadużyć finansowych;
- 2) opracowuje zalecenia odnośnie zakresu i sposobu szkolenia pracowników IZ RPO WSL/ IP RPO WSL/ IP ZIT/ RIT RPO WSL w zakresie nadużyć finansowych;
- 3) informuje pracowników IZ RPO WSL/ IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL o przyjętych zasadach zwalczania nadużyć finansowych poprzez wewnętrzne systemy komunikacji

(m.in. intranet, spotkania kadry kierowniczej, spotkania z pracownikami) w celu podniesienia świadomości w kwestii realizowanej przez IZ RPO WSL polityki zwalczania nadużyć finansowych oraz rozpoznawania oznak nadużyć finansowych i reagowania na tego typu działania.;

- 4) publikuje informacje dotyczące polityki zwalczania nadużyć finansowych na stronie internetowej, w biuletynach i materiałach informacyjnych skierowanych do wnioskodawców/ beneficjentów;
- 5) informuje wnioskodawców/ beneficjentów o przyjętej polityce zwalczania nadużyć finansowych podczas spotkań roboczych oraz szkoleniowych.

Podrozdział 3.2 – Wykrywanie i zgłaszanie

Odpowiedzialność za dostrzeganie potencjalnych sygnałów nieuczciwej działalności i odpowiednie na nie reagowanie spoczywa na wszystkich osobach zaangażowanych w realizację RPO WSL 2014-2020 zarówno w IZ RPO WSL, jak i IP/ IP ZIT/ RIT RPO WSL. Zgodnie z art. 304 Kodeksu postępowania karnego każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję. W sytuacji, gdy pracownicy instytucji państwowych lub samorządowych, w związku z pełnioną przez siebie funkcją, dowiedzieli się o popełnieniu takiego czynu, spoczywa na nich obowiązek prawny o powiadomieniu odpowiednich organów ścigania. Niedopełnienie tego obowiązku może zostać potraktowane jako czyn z art. 231 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1137 z późn. zm.).

IZ RPO WSL i IP/ IP ZIT/ RIT RPO WSL są odpowiedzialne za utworzenie i upowszechnienie przejrzystych mechanizmów wykrywania i zgłaszania nadużyć finansowych. Mechanizmy te podlegają będą analizie podczas spotkań roboczych zespołu ds. samooceny oraz w trybie obiegowym, w wyniku których mogą podlegać koniecznym zmianom.

IZ RPO WSL/ IP/ IP ZIT/ RIT RPO WSL jest zobowiązana brać pod uwagę wszelkie sygnały dotyczące potencjalnego podejrzenia popełnienia nadużycia finansowego i podjąć stosowne kroki w celu zweryfikowania uzyskanej informacji. W szczególności źródłem informacji na temat nadużyć finansowych może być:

- 1) **Instytucja zaangażowana w realizację RPO WSL 2014-2020.** IZ RPO WSL (oraz IP RPO WSL/ IP ZIT/ RIT RPO WSL w zakresie powierzonych zadań) jest odpowiedzialna za wykrywanie nadużyć finansowych w realizacji RPO WSL 2014-2020 między innymi w trakcie prowadzonych przez siebie czynności kontrolnych na podstawie art.125 ust. 4 lit. a rozporządzenia ogólnego w związku z art. 125 ust. 5. Czynności te przyjmują formę przede wszystkim weryfikacji administracyjnych w odniesieniu do składanych przez beneficjentów wniosków o płatność oraz kontroli na miejscu realizacji projektów.

- 2) **Instytucja lub organ zewnętrzny.** Źródłem informacji o podejrzeniu nieprawidłowości lub nadużycia finansowego w realizacji projektu RPO WSL 2014-2020 może być instytucja lub organ, zarówno uczestniczący, jak i nieuczestniczący w procesie zarządzania i kontroli RPO WSL 2014-2020, w szczególności:
- Komisja Europejska, Europejski Urząd ds. zwalczania nadużyć finansowych, Europejski Trybunał Obrachunkowy,
 - Krajowa Administracja Skarbowa/Izba Administracji Skarbowej,
 - Najwyższa Izba Kontroli,
 - Urząd Zamówień Publicznych, Regionalna Izba Obrachunkowa,
 - Właściwe wspólnotowe lub krajowe organy ścigania przestępstw,
 - Inne instytucje kontrolne (np. Urząd Skarbowy, Służba Celna, Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Nadzoru Budowlanego/ Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego).
- 3) **Pozostałe źródła.** Informacja o potencjalnym podejrzeniu nadużycia finansowego może zostać otrzymana od dowolnego podmiotu lub osoby fizycznej w formie informacji anonimowej, prasowej lub innej niepotwierdzonej informacji. W takiej sytuacji IZ RPO WSL oraz również IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL (w zakresie swoich kompetencji) przeprowadza postępowanie sprawdzające w celu potwierdzenia otrzymanej informacji. Ze względu na ograniczony zakres kompetencji IP ZIT/RIT RPO WSL, którym nie przekazano do realizacji zadań w zakresie kontroli i weryfikacji wydatków, instytucje te, jeśli nie mają możliwości przeprowadzenia czynności sprawdzających w celu uprawdopodobnienia otrzymanego zgłoszenia, przekazują informacje o potencjalnych nadużyciach do IZ RPO WSL zweryfikowane w zakresie możliwym do przeprowadzenia. Dalsze czynności wyjaśniające (np. kontrole doraźne) prowadzone są przez IZ RPO WSL. IZ RPO WSL/ IP RPO WSL/ IP ZIT/ RIT RPO WSL informują na swoich stronach internetowych wnioskodawców i beneficjentów RPO WSL 2014-2020 oraz inne podmioty, w jaki sposób mogą przekazać posiadaną informację o potencjalnym podejrzeniu nadużycia finansowego.

W przypadku powzięcia informacji o potencjalnym podejrzeniu nadużycia finansowego IZ RPO WSL/ IP/ IP ZIT/ RIT RPO WSL zgłasza ją do właściwych organów dochodzeniowo-śledczych celem wszczęcia postępowania administracyjnego lub sądowego w celu stwierdzenia zamierzonego działania. Informacja o dokonaniu przedmiotowego zgłoszenia zostaje bezzwłocznie przekazana do komórki pełniącej funkcję IC dla RPO WSL 2014-2020 oraz do komórki odpowiedzialnej za zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w IZ RPO WSL 2014-2020

Sekcja 3.2.1 – Sygnały ostrzegawcze (czerwone flagi)

Sygnały ostrzegawcze (czerwone flagi) stanowią oznaki/ przesłanki możliwych nadużyć finansowych w tym korupcji. Jest to zbiór elementów mających nietypowy charakter, odbiegających od typowego, zwykłego działania. Wystąpienie sygnałów ostrzegawczych powinno zwiększać czujność personelu

i kierownictwa oraz skłaniać do podjęcia niezbędnych działań w celu potwierdzenia lub zaprzeczenia istnienia ryzyka nadużyć finansowych.

Wszystkie osoby zaangażowane we wdrażanie RPO WSL 2014-2020 mogą dostrzec potencjalne sygnały nieuczciwej działalności i są zobowiązane do odpowiedniego reagowania na nie. W celu ułatwienia wykrywania nadużyć Zespół ds. samooceny opracowuje katalog najważniejszych sygnałów ostrzegawczych dla RPO WSL 2014-2020, które mogą wskazywać na nieuczciwe zachowanie. Katalog przekazywany jest wszystkim instytucjom zaangażowanym we wdrażanie RPO WSL 2014-2020, które udostępniają go wszystkim pracownikom.

Wszystkie instytucje zaangażowane w realizację Programu powinny przyjąć indywidualne podejście do analizy sygnałów ostrzegawczych pod kątem ich potencjalnego wystąpienia i ich wagi/ istotności w identyfikacji nieuczciwych zachowań oraz ewidencjonować pojawiające się nowe przykłady sygnałów ostrzegawczych, np. w formie tabeli dostępnej dla pracowników instytucji na dysku wspólnym. W trakcie spotkań Zespołu ds. samooceny nowo zgłoszone przykłady sygnałów ostrzegawczych będą przedmiotem dyskusji pod kątem włączenia ich do katalogu czerwonych flag.

Ponadto Komisja Europejska przedstawiła państwom członkowskim publikacje, z którymi należy się dokładnie zapoznać i upowszechnić ich treść wśród wszystkich pracowników zajmujących stanowiska, na których można wykryć potencjalne nadużycia. Do w/w publikacji należy:

- COCOF 09/0003/00 z dnia 18.02.2009r. _ Nota informacyjna dotycząca przesłanek nadużyć finansowych dla EFRR, EFS i FS;
- Zbiór anonimowych spraw OLAF – działania strukturalne;
- Praktyczny przewodnik OLAF dotyczący konfliktu interesów;
- Praktyczny przewodnik OLAF dotyczący wykrywania przerobionych dokumentów.

Sekcja 3.2.2 – Ochrona sygnalistów

W związku z tym, iż pracownicy instytucji zaangażowanych w realizację RPO WSL 2014-2020 należą do osób zaufania społecznego niezwykle istotne jest, aby byli świadomi odpowiedzialności jaką ponoszą za dostrzeganie wszelkich sygnałów działania niezgodnego z prawem oraz odpowiedniego reagowania na takie sygnały.

Mając na uwadze powyższe, instytucje zaangażowane we wdrażanie RPO WSL 2014-2020 zapewniają pełną poufność w zakresie personaliów osób dokonujących zgłoszenia (tzw. sygnalistów), a także ochronę przed wystąpieniem sankcji wewnętrznych z tytułu zgłoszenia. Sygnalista to osoba z wewnątrz instytucji, która działając w dobrej wierze zgłasza lub ujawnia informacje o zachowaniach nieetycznych lub nieprawidłowościach godzących w interes publiczny lub interes pracodawcy zachodzących w miejscu pracy.

Mając na uwadze powyższe, IZ RPO WSL/ IP/ IP ZIT/ RIT RPO WSL zobowiązane są do ochrony pracowników zgłaszających potencjalne podejrzenie nadużycia finansowego. Podstawowymi

elementami ochrony prawnej pracownika stwierdzającego możliwość popełnienia nadużycia finansowego, są:

a) ochrona tożsamości osoby sygnalizującej. Jednym z głównych elementów ochrony jest ochrona tożsamości osoby zgłaszającej możliwość popełnienia nadużycia finansowego. Dane identyfikujące sygnalistę mogą być udostępniane wyłącznie za zgodą zainteresowanego, poza przypadkiem, gdy taka sytuacja jest konieczna i jest uregulowana przepisami prawa. Osoby te należy informować o okolicznościach, w których ujawnienie ich tożsamości stanie się konieczne jak na przykład wszczęcie postępowania karnego.

b) ochrona pracownika każdej instytucji zaangażowanej we wdrażanie RPO WSL 2014-2020 przeciwko ewentualnym działaniom odwetowym. Instytucje zaangażowane we wdrażanie RPO WSL 2014-2020 są zobowiązane do zapewnienia sygnalistom ochrony, aby przeciwdziałać ewentualnym działaniom odwetowym, rozumianym jako działania, które prowadzą do pogorszenia ich sytuacji, wyrządzają szkodę lub krzywdę i przed jakimkolwiek niekorzystnym traktowaniem będącym wynikiem ujawnienia informacji o możliwości wystąpienia nadużycia. W szczególności należy chronić sygnalistów przed jakimkolwiek niekorzystnym traktowaniem będącym wynikiem ujawnienia informacji, w tym przed rozwiązaniem umowy, na podstawie której świadczona jest praca, zmianą miejsca wykonywania pracy, przeniesieniem na niższe stanowisko, utratą premii lub innych korzyści wynikających z zatrudnienia, molestowaniem psychicznym i fizycznym, mobbingiem. Dodatkowo pracownicy dopuszczający się działań odwetowych na sygnalistach muszą liczyć się z tym, iż podejmują osobiste ryzyko objęcia sankcjami, co najmniej w formie odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Warunkiem objęcia ochroną przeciwko ewentualnym działaniom odwetowym pracownika IZ RPO WSL/ IP/ IP ZIT/ RIT RPO WSL, stwierdzającego możliwość popełnienia nadużycia finansowego jest działanie pracownika w dobrej wierze i interesie publicznym oraz w granicach prawa.

c) stworzenie i stosowanie wewnętrznych mechanizmów zgłaszania (podejrzeń) nieprawidłowości i nadużyć finansowych. Instytucje uczestniczące w realizacji RPO WSL 2014-2020 są zobowiązane do precyzyjnego określenia kto jest odpowiedzialny w IZ RPO WSL/ IP/ IP ZIT/ RIT RPO WSL za przyjmowanie zgłoszeń i w jaki sposób można sygnalizować wszelkie podejrzenia związane z popełnieniem nadużycia finansowego. Głównym celem wypracowania takiej ścieżki jest uniknięcie sytuacji, w której pracownik obawia się ujawnienia przypadku potencjalnego podejrzenia nadużycia finansowego ze względu na reakcję otoczenia, przełożonych, napiętnowania, ewentualnych działań odwetowych i obaw co do finalnego rozwiązania problemu poprzez ukrycie lub zaniechanie ujawnienia sprawy przez osoby decyzyjne oraz przedkładanie interesu własnego nad publiczny.

d) umożliwienie anonimowego zgłoszenia potencjalnego podejrzenia nadużycia finansowego. W instytucjach zaangażowanych w system realizacji RPO WSL 2014-2020 powinna zostać zapewniona możliwość zgłoszenia możliwości wystąpienia nadużycia finansowego bez konieczności

ujawniania tożsamości zgłaszającego (np. anonimowe skrzynki korespondencji, anonimowe skrzynki e-mail, zewnętrzny punkt kontaktowy).

Podrozdział 3.3 – Informowanie, raportowanie i korygowanie

Instytucja, która wykryła lub uzyskała informację o potencjalnym podejrzeniu nadużycia zgłasza przedmiotową informację do właściwych organów dochodzeniowo-śledczych celem wszczęcia postępowania administracyjnego lub sądowego na poziomie krajowym w celu stwierdzenia zamierzonego działania. Przed zgłoszeniem do organów dochodzeniowo-śledczych, instytucje weryfikują uzyskane informacje o możliwym podejrzeniu nadużycia finansowego, zgodnie z przyjętymi procedurami. Instytucja zobowiązana jest do przekazania zgłoszenia organom ścigania, jeśli zebrany materiał dowodowy uprawdopodobni lub potwierdzi podejrzenie nadużycia finansowego. Instytucja, która dokonała zgłoszenia do organów ścigania jest odpowiedzialna za podejmowanie wszelkich dalszych czynności związanych z dokonaniem zgłoszenia, w szczególności podejmuje ona decyzję o złożeniu zażalenia w przypadku postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania. Ponadto, IZ RPO WSL/ IP RPO WSL po otrzymaniu informacji o możliwym podejrzeniu nadużycia finansowego może podjąć dodatkowe działania weryfikacyjne w tym zakresie (np. przeprowadzić kontrolę doraźną).

W przypadku, gdy potencjalne podejrzenie nadużycia finansowego zostało zgłoszone do organów ścigania przez IP RPO WSL/ IP ZIT/ RIT RPO WSL, jest ona również zobowiązana do powiadomienia o zaistniałym zdarzeniu niezwłocznie wysyłając e-mail do IZ RPO WSL. Komórka odpowiedzialna za zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w RR jest informowana o dokonanym zgłoszeniu do organów ścigania także w przypadku, gdy zawiadomienie przekazywane jest przez FS/FR. IZ RPO WSL bezzwłocznie przekazuje informację o dokonaniu przedmiotowego zgłoszenia do komórki pełniącej funkcję IC dla RPO WSL 2014-2020. Obowiązek ten dotyczy również informowania IZ RPO WSL o wszelkich dalszych czynnościach podejmowanych w sprawie przez organy ścigania i organy wymiaru sprawiedliwości, niezwłocznie po uzyskaniu nowej informacji.

Informacja o podejrzeniu nadużycia zostaje zgłoszona Komisji Europejskiej zgodnie z art. 122 rozporządzenia ogólnego. Zgłaszaniu w systemie IMS (Irregularity Management System) podlegają przypadki podejrzenia nadużycia finansowego przekraczające 10 000 EURO tytułem wkładu z funduszy polityki spójności. Informacja o podejrzeniu nadużycia zostaje zgłoszona KE w trybie kwartalnym za pomocą systemu IMS zgodnie z dokumentem pn. *„Realizacja obowiązku informowania KE o nieprawidłowościach stwierdzonych w ramach wykorzystania funduszy UE”*. IZ RPO WSL na bieżąco monitoruje postęp raportowanych spraw oraz na bieżąco informuje KE w formie uaktualniania informacji w raportach przekazywanych za pomocą systemu IMS.

W celu zapewnienia wymiany informacji o potencjalnie ryzykownych podmiotach pomiędzy instytucjami w różnych programach operacyjnych, na wniosek IK UP, Ministerstwo Finansów zainicjowało rozbudowę systemu IMS o dodatkową gałąź. W aplikacji możliwe jest rejestrowanie sygnałów o możliwości popełnienia nadużycia finansowego oraz odczyt tych sygnałów przez każdą instytucję zarządzającą oraz instytucje pośredniczące, którym nadane zostały właściwe uprawnienia. IZ RPO WSL na bieżąco rejestruje w nowej gałęzi IMS przypadki potencjalnych podejrzeń nadużyć finansowych w ramach RPO WSL, które zostały uprawdopodobnione i zgłoszone do organów ścigania. Ponadto IZ oraz IP importują informacje zamieszczone w mechanizmie sygnalizacyjnym w ramach IMS przez inne instytucje zarządzające i przekazują je do wykorzystania służbowego w ramach swoich instytucji.

Aby poprawnie realizować obowiązki związane z informowaniem o postępie spraw związanych z wykryciem nadużyć finansowych, konieczne jest zapewnienie pełnej współpracy z organami dochodzeniowo-śledczymi..

Po wykryciu i stwierdzeniu nieprawidłowości (w tym stanowiących potencjalne podejrzenia nadużyć finansowych) IZ RPO WSL/ IP RPO WSL uruchamiają procedurę odzyskiwania przekazanych środków (zgodnie ze swoimi kompetencjami). IZ RPO WSL/ IP RPO WSL opracowują procedury odzyskiwania od beneficjentów niesłusznie przyznanych im środków, dzięki którym będą mogli sprawnie odzyskiwać wydane środki będące potencjalnie przedmiotem nadużyć finansowych. Procedury przygotowywane są z uwzględnieniem Wytycznych zatwierdzanych przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego w zakresie korygowania i odzyskiwania nieprawidłowych wydatków.

IZ RPO WSL/ IP RPO WSL wzywa beneficjenta do zwrotu środków lub wyrażenia zgody na pomniejszenie kolejnych płatności na podstawie art. 207 ust. 8 ustawy o finansach publicznych, z zastrzeżeniem art. 207 ust. 13 ww. ustawy. W przypadku niewypełnienia przez beneficjenta powyższego wezwania IZ RPO WSL/ IP RPO WSL wydaje na podstawie art. 207 ust. 9 decyzję określającą kwotę do zwrotu i termin, od którego nalicza się odsetki oraz sposób zwrotu środków. Niezależnie od wydania decyzji o zwrocie, przed stwierdzeniem czy przypadek stanowi nieprawidłowość o charakterze nadużycia finansowego, IZ RPO WSL/ IP RPO WSL może wstrzymać płatności w ramach projektu do czasu ostatecznego wyjaśnienia sprawy, z zastrzeżeniem możliwości wyłączenia z wniosku o płatność zakwestionowanego wydatku i przekazania do certyfikacji pozostałej kwoty.

Ponadto, w przypadku braku zwrotu środków w terminie lub otrzymania środków przez przedstawienie jako autentyczne dokumentów podrobionych lub przerobionych lub dokumentów potwierdzających nieprawdę, na podstawie art. 207 ust. 4 pkt. 1, 3 i 4 ustawy o finansach publicznych, beneficjent zostaje wykluczony z możliwości otrzymania środków UE.

Rejestr podmiotów wykluczonych na podstawie art. 207 ustawy o finansach publicznych, prowadzi Minister Finansów. Za zgłaszanie beneficjentów do rejestru podmiotów wykluczonych odpowiada IZ RPO WSL/IP RPO WSL. Instytucje uczestniczące w realizacji RPO WSL 2014-2020 są zobowiązane do informowania IZ RPO WSL (RR) o zaistnieniu przesłanek do zgłoszenia podmiotu do przedmiotowego rejestru.

Komórka pełniąca funkcję IC dla RPO WSL 2014-2020 przy sporządzaniu wniosku o płatność do KE oraz rocznych zestawień wydatków do KE blokuje certyfikację wydatków obarczonych podejrzeniem nadużycia finansowego.

Dodatkowo, komórka odpowiedzialna za zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w IZ RPO WSL po potwierdzeniu podejrzenia nadużycia finansowego przez właściwe organy ścigania, co do zasady w terminie do 3 miesięcy¹ od otrzymania informacji o skierowaniu aktu oskarżenia do sądu, dokonuje oceny związanych ze sprawą systemów kontroli (ich funkcjonowania, słabości i błędów), które naraziły

ją na ryzyko nadużycia finansowego. W przypadku stwierdzenia błędów w funkcjonowaniu systemów kontroli, komórka odpowiedzialna podejmuje odpowiednie działania mające na celu wprowadzenie dodatkowych mechanizmów kontroli. O rezultatach dokonanej oceny informowane są wszystkie instytucje uczestniczące w realizacji RPO WSL 2014-2020.

Rozdział 4 – Zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w ramach RPO WSL

Wspierającym elementem systemu zwalczania nadużyć finansowych jest wykorzystanie w praktyce informacji uzyskanych w wyniku przeprowadzanej na bieżąco oceny ryzyka nadużyć finansowych w postaci oceny wpływu poszczególnych typów ryzyka oraz identyfikacji najczęściej występujących nadużyć wraz z oszacowaniem prawdopodobieństwa ich popełnienia. IZ RPO WSL na bieżąco monitoruje i reaguje na wykryte w trakcie kontroli ryzyko popełnienia nadużyć finansowych, w formie podejmowania działań naprawczych w ramach tzw. kontroli łagodzących, których celem byłaby przede wszystkim redukcja zidentyfikowanego ryzyka oraz wdrażanie skutecznych i efektywnych działań naprawczych. Działania IZ RPO WSL/ IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL powinny zmierzać do minimalizowania wpływu zidentyfikowanego ryzyka nadużyć poprzez wprowadzenie skutecznych mechanizmów kontrolnych dostosowanych do kontekstu i systemu realizacji RPO WSL 2014-2020.

W następstwie oceny ryzyka, IZ RPO WSL opracowuje metodologię wyznaczania specyficznych wskaźników nadużyć finansowych (tzw. czerwonych flag) oraz zapewnia skuteczną współpracę i koordynację między IZ RPO WSL, IP RPO WSL, IP ZIT/RIT RPO WSL, Instytucją Audytową i organami dochodzeniowo-śledczymi. Ponadto, IZ RPO WSL może podjąć współpracę i korzystać

¹ Termin ten może ulec wydłużeniu.

ze wsparcia oferowanego przez KE państwom członkowskim w zakresie wykorzystania specjalnego narzędzia punktacji ryzyka ARACHNE, które pełni zarówno rolę instrumentu zapobiegawczego, jak i instrumentu wspomagającego identyfikację i wykrywanie ryzykownych działań, projektów, beneficjentów, wykonawców, itp.

Zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych skoncentrowane jest na procesach najbardziej narażonych na popełnienie nadużyć finansowych. Największym ryzykiem obarczone są następujące procesy:

- nabór, ocena i wybór projektów do dofinansowania;
- realizacja projektów;
- poświadczanie wydatków i płatności;
- zamówienia dokonywane przez IZ RPO WSL/ IP RPO WSL (z wyłączeniem IP ZIT/RIT RPO WSL).

Rozdział 5 – Samoocena ryzyka nadużyć finansowych

IZ RPO WSL powołuje Zespół ds. samooceny składający się z przedstawicieli IZ RPO WSL oraz IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL, który dokonuje oceny ryzyka nadużyć finansowych. Opisane w podrozdziale 5.1 narzędzie do oceny ryzyka nadużyć finansowych ma za zadanie ułatwić dokonywanie samooceny wpływu i prawdopodobieństwa popełnienia określonych przypadków nadużyć. Dalsza część rozdziału zawiera opis metodologii przeprowadzania samooceny, szczegółowe informacje dotyczące zakresu i trybu działania Zespołu ds. samooceny oraz częstotliwości dokonywania oceny ryzyka nadużyć finansowych.

Podrozdział 5.1 – Metodologia przeprowadzania samooceny

Zgodnie z Wytocznymi KE, stosowana przez Zespół ds. samooceny metodologia szacowania ryzyka nadużyć finansowych opiera się na pięciu podstawowych działaniach:

- 1) ilościowym określeniu ryzyka popełnienia danego typu nadużycia finansowego w oparciu o ocenę wpływu i prawdopodobieństwa (ryzyko całkowite);
- 2) ocenie skuteczności obecnych kontroli w celu ograniczenia ryzyka całkowitego;
- 3) ocenie ryzyka rezydualnego po uwzględnieniu wpływu obecnych kontroli i ich skuteczności, czyli sytuacji w momencie dokonywania oceny ryzyka (rezydualnego);
- 4) ocenie wpływu planowanych kontroli ograniczających ryzyko na ryzyko rezydualne;
- 5) określeniu ryzyka docelowego, czyli poziomu ryzyka, które IZ RPO WSL/ IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL uważa za dopuszczalny po skutecznym wdrożeniu wszelkich mechanizmów kontrolnych.

W przypadku każdego rodzaju ryzyka ogólnym celem jest ocena ryzyka całkowitego popełnienia danego przypadku nadużycia finansowego, a następnie określenie i ocena skuteczności działających kontroli ograniczających ryzyko popełnienia nadużyć albo zapewnienie ich wykrywalności. Po dokonaniu tej oceny otrzymywane jest bieżące ryzyko rezydualne, na podstawie którego, o ile jego stopień określono jako wysoki lub krytyczny, wprowadza się wewnętrzny plan działania w celu usprawnienia kontroli i dodatkowego ograniczenia negatywnych skutków ryzyka (czyli podjęcie dodatkowych, skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć finansowych w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne).

Do szacowania ryzyka wykorzystuje się narzędzie zaproponowane w Wytycznych KE. Narzędzie zostało przygotowane w formie pliku Excel i obejmuje cztery kluczowe procesy w ramach czterech sekcji:

- 1) nabór, ocena i wybór projektów do dofinansowania (arkusz nr 1 w arkuszu kalkulacyjnym);
- 2) realizacja projektów (arkusz nr 2);
- 3) poświadczanie wydatków i płatności (arkusz nr 3);
- 4) zamówienia dokonywane przez IZ RPO WSL/ IP RPO WSL(arkusz nr 4).

Szczegółowy opis i instrukcja korzystania z narzędzia do samooceny znajduje się w załączniku nr 1 do Wytycznych KE – *„Narzędzie oceny ryzyka nadużyć finansowych i instrukcja korzystania z narzędzia”*.

Podrozdział 5.2 – Zespół ds. samooceny ryzyka nadużyć finansowych

Zespół ds. samooceny składa się z 8 przedstawicieli IZ RPO WSL i 8 przedstawicieli IP/ IP ZIT/ RIT RPO WSL (po 2 z WUP i ŚCP oraz po 1 z IP ZIT/ RIT RPO WSL). Zespół powoływany jest uchwałą Zarządu Województwa Śląskiego, który określa również Regulamin jego pracy. Za udział w pracach Zespołu członkowie nie otrzymują wynagrodzenia.

Zaleca się, aby w skład Zespołu wchodziły osoby z różnych działów IZ RPO WSL i IP/ IP ZIT/ RIT RPO WSL, posiadające różne zadania i kompetencje, tj. wybór projektów, kontrola dokumentów, kontrola systemowa, autoryzacja płatności, certyfikacja, zamówienia publiczne. Zaleca się również, aby były to osoby pełniące funkcje kierownicze, koordynatorskie lub posiadające kompetencje specjalisty w celu zapewnienia możliwie największej rzetelności i precyzyjności oceny, a także sprawnego jej przeprowadzania. W posiedzeniach Zespołu, na zaproszenie Przewodniczącego Zespołu, w charakterze obserwatora z głosem doradczym, mogą również uczestniczyć przedstawiciele służb zajmujących się zwalczaniem nadużyć finansowych lub innych wyspecjalizowanych organów, posiadających specjalistyczną wiedzę w niniejszym zakresie, np. Centralne Biuro Antykorupcyjne, Policja, Prokuratura, Urząd Zamówień Publicznych.

Ponadto, Departamenty UM WSL/ IP/IP ZIT/RIT RPO WSL mogą zgłosić potrzebę uczestniczenia w posiedzeniu w charakterze obserwatora z głosem doradczym dodatkowej osoby powiązanej z tematyką nadużyć finansowych do komórki odpowiedzialnej za zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych w IZ RPO WSL.

Głównym zadaniem Zespołu ds. samooceny jest dokonywanie oceny ryzyka nadużyć finansowych oraz przygotowywanie planów reagowania (odpowiednich kontroli) w tego typu sytuacjach. Samoocena nie może być dokonywana przez podmioty zewnętrzne, bowiem wymaga ona dobrej znajomości systemu zarządzania i kontroli RPO WSL 2014-2020, a także wiedzy na temat beneficjentów programu. Ocena ryzyka nadużyć finansowych może być przeprowadzana w ramach posiedzenia Zespołu lub w formie obiegu, na podstawie decyzji Przewodniczącego Zespołu.

Do zakresu zadań Zespołu ds. samooceny należy ponadto:

- ustalenie zakresu, sposobu i częstotliwości publikacji informacji o kontrolach oraz o instytucjach (komórkach, osobach) odpowiedzialnych za te publikacje;
- wskazywanie obszarów, które powinna objąć kontrola systemowa w zakresie weryfikacji skuteczności systemów kontroli (planów reagowania), w szczególności pod względem prewencji, wykrywania i eliminowania nadużyć finansowych;
- przygotowywanie rekomendacji odnośnie tematyki i zakresu szkoleń oraz innych działań informacyjnych w zakresie nadużyć finansowych;
- ocena przejrzystości podziału obowiązków w zakresie organizowania systemów kontroli i zarządzania w IZ RPO WSL, IP RPO WSL i IP ZIT/RIT RPO WSL;
- analiza mechanizmów zgłaszania nadużyć obowiązujących w IZ RPO WSL i IP RPO WSL i IP ZIT/RIT RPO WSL;
- wymiana informacji o przypadkach podejrzeń nadużyć finansowych pomiędzy instytucjami RPO WSL.

Obsługę organizacyjną prac Zespołu zapewnia komórka w RR odpowiedzialna za zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych.

Bez uszczerbku dla niniejszych zasad instytucje/ departamenty uczestniczące w pracach Zespołu ds. samooceny, mogą dodatkowo powołać wewnętrzne zespoły ds. samooceny ryzyka nadużyć finansowych składające się z pracowników właściwej instytucji/ departamentu, które dokonywać będą wstępnej oceny ryzyka nadużyć finansowych.

Rozdział 5.3 – Częstotliwość dokonywania samooceny i tryb pracy Zespołu ds. samooceny ryzyka nadużyć finansowych

Zespół ds. samooceny co do zasady dokonuje kompletnej oceny ryzyka nadużyć finansowych raz w roku,

Zespół dokonuje również oceny ad hoc – potencjalnie słabych punktów systemu lub istotnych elementów niniejszej samooceny, w następujących przypadkach:

- a) po potwierdzeniu podejrzenia nadużycia finansowego przez właściwe organy ścigania, w terminie 3 miesięcy² od otrzymania informacji o skierowaniu aktu skarżenia do sądu;
- b) wystąpienia nowego rodzaju nadużycia finansowego;
- c) zasadniczych zmian w procedurach lub kadrach IZ RPO WSL/ IP RPO WSL/ IP ZIT/RIT RPO WSL;
- d) stwierdzenia błędów i słabych punktów systemów kontroli (np. w wyniku kontroli systemowej lub kontroli zewnętrznych);
- e) istotnych i nieprzewidzianych wcześniej elementów samooceny.

Wyniki samooceny są wykorzystywane przez IZ RPO WSL/ IP RPO WSL podczas sporządzania Rocznego planu kontroli na kolejny rok obrachunkowy. W szczególności, instytucje wdrażające RPO WSL 2014-2020 są zobowiązane do uwzględnienia podczas planowania kontroli (ich zakresu, metodologii doboru próby oraz wielkości próby) ryzyk zidentyfikowanych przez Zespół ds. samooceny, zwłaszcza ryzyka wysokiego i krytycznego.

Posiedzenia Zespołu są zwoływane przez Przewodniczącego Zespołu. Obsługę Zespołu zapewnia Sekretariat Zespołu – pracownicy komórki w RR odpowiedzialnej za zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych. Z wnioskiem o zwołanie posiedzenia może wystąpić do Przewodniczącego każdy Członek Zespołu ds. samooceny.

Bieżących przeglądów stopnia realizacji zakładanych harmonogramów w odniesieniu do dodatkowo wprowadzonych kontroli, zmian w uwarunkowaniach ryzyka, a także bieżącej adekwatności wyników oceny dokonywać będzie RR, odpowiedzialny za zarządzanie ryzykiem nadużyć finansowych, m.in. poprzez kontrole systemowe, kontrole wewnętrzne systemu zarządzania i kontroli w IZ RPO WSL oraz analizę wyników kontroli prowadzone na potrzeby sporządzenia *Rocznego podsumowania końcowych wyników audytu i przeprowadzonych kontroli*. O powyższych działaniach informowani są Członkowie Zespołu ds. samooceny.

Szczegółowe zasady dotyczące trybu pracy Zespołu ds. samooceny zostały określone w Regulaminie prac Zespołu ds. samooceny, przyjmowanym przez Zarząd Województwa Śląskiego.

² W uzasadnionych przypadkach termin może ulec wydłużeniu.